

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
Związek Krakowian w Izraelu
Association of Cracowians in Israel

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
ת.ד. 17209 תל אביב 6117102

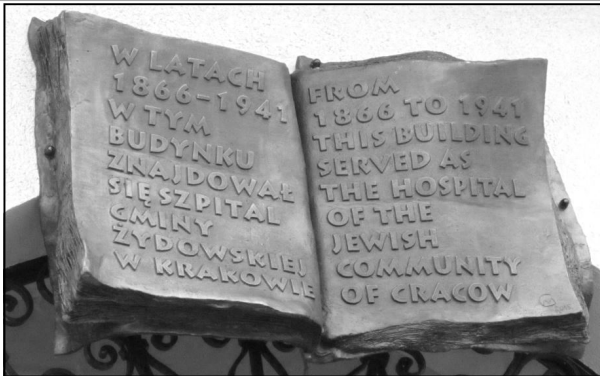
cracowassociation@gmail.com

טלפון: 09-9579540, פקס: 054-4436366

<http://cracowassociation.blogspot.co.il/>
www.facebook.com/groups/cracowassociation

גליון 101, יוני 2015, סיון תשע"ה

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

שלט בבית החולים ברחוב סקבינסקה

בחודש שעבר התקיים טקס הסרת הלוט מעל שערי הכניסה הראשית לבניין בית החולים למחלות פנימיות ברחוב סקבינסקה (Skawinska) מס' 8, ששימש במשך כשמונים שנה כבית חולים של קהילת יהודי קרקוב. על השלט, שעוצב בצורת ספר פתוח, נחרטו בפולנית ובאנגלית המלים: "בשנים 1866-1941 שימש בנין זה בית חולים לקהילה היהודית של קרקוב".

לאחר טקס הסרת הלוט הרצה הפרופ' אלכסנדר ב. סקוטניצקי, מחבר המונוגרפיה "בית החולים של הקהילה היהודית בקרקוב בשנות 1866-1941" שפורסמה בקרקוב בשנת 2013, על ההיסטוריה של האוכלוסיה היהודית במקום, שמנתה ערב המלחמה כ-60,000 תושבים.

על קיומו של בית חולים יהודי בקז'ימייז', בככר החדשה יש עדויות כבר מהמאה ה-18; עם גידול האוכלוסיה היהודית הוחלט לבנות בית חולים חדש שישירת את הקהילה היהודית המקומית ואת יהודי הסביבה. בשנת 1822 נרכשה החלקה ברחוב סקבינסקה וב-1866 פתח בית החולים את שעריו. המוסד שרת את האוכלוסיה עד לחיסול החיים היהודים בקז'ימייז' והקמת הגטו ברובע פודגוז'ה, שם נפתחו בתי החולים ששרתו את אוכלוסיית דיירי הגטו, עד לחיסולו במרץ 1943.

שלטים לציון פעילות הציונות הדתית בקרקוב

בטקס מרגש, בנוכחותם של כמאה קבוצות הכשרה של תנועת בני עקיבא העולמית, נקבעו שלטי הנצחה חדשים, בפולנית, עברית ואנגלית, על שלושה מבנים אשר שימשו את התנועה לפני השואה.

השלטים הוצבו על קיר ברחוב קופה 16, שם פעל "חדר עברי" של המזרחי" וכן קן "השומר הדתי" וברחוב מיודובה 24 במקום בו פעל בית הספר התיכון "תחכמוני" של "המזרחי".

במעמד קביעת השלטים נכחו הרב אברהם גור אריה, רב קהילת קרקוב; נחמיה רפל, מזכ"ל הקיבוץ הדתי; הרב רפי אוסטרופ, יו"ר המועצה הדתית גוש עציון ומדריך מסעות לפולין, ונתי רכט, ראש משלחת ההכשרות לפולין.

הרב רפי אוסטרופ, אשר יזם את הצבת השלטים במקומם, הזכיר את השורשים של בני עקיבא במזרח אירופה ובפרט בפולין לפני 80 שנה. "לא הרבה השתנה בצורך לחנך לאותם ערכים שחונכו אבותינו ואמותינו לפני כל כך הרבה שנים: תורה לצד עבודה, ציונות ועלייה, חיזוק המדינה, צניעות ויושר".

וכך נכתב על השלטים:

"חדר עברי" ברחוב קופה 16, עזרת הנשים של בית הכנסת אייזיק:
כאן נוסד בתרפ"א, 1921, "חדר עברי" של "המזרחי" - בית ספר יסודי ציוני-דתי ברשת "יבנה". לצד לימודי קודש תורניים למדו עברית ולימודים כלליים.

קן "השומר הדתי" ברחוב קופה 16 קן "השומר הדתי": כאן פעל בשנות ה-30 של המאה ה-20, קן "השומר הדתי" - תנועת נוער ציונית-דתית ברוח "תורה ועבודה" שהכשירה את חניכיה לעלייה לארץ ישראל, הפעילה מאות קינים ואלפי חניכים ברחבי פולין.

בית ספר תיכון "תחכמוני" ברחוב מיודובה 24: הוקם על ידי "המזרחי" בתרצ"א, 1931, והעניק חינוך ציוני-דתי - לימוד תורה עם השכלה כללית ועידוד עלייה לארץ ישראל. אחרי מלחמת העולם השנייה, היה מרכז פעילות לניצולים. כאן פעלו: בית תמחוי, בית ילדים, מועדון נוער, בית יתומים, בית החייל הדתי, קיבוץ עליה "לניצחון".

Hebrajski Cheder – ul. Kupa 16 (oddział żeński Izaak Shul)

Cheder został założony w 1921 roku i tam działał. Został założony i koordynowany przez liderów ruchu Mizrachi w Krakowie, działających w ramach religijno-syjonistycznej sieci edukacyjnej Yavneh w Polsce.

Założycielem sieci Yavneh był rabin Itzhak Nissenbaum. W tej szkole nauki religijne były połączone z językiem hebrajskim i przedmiotami ogólnymi. Rabin Meshulam Kluger pełnił rolę rabina chederu.

"חדר עברי" - רח, קופה 16 עזרת הנשים של ביה"כ אייזיק שול

במקום זה נוסד בשנת תרפ"א, 1921, "חדר עברי" שהוקם והופעל על ידי ראשי תנועת "המזרחי" בקרקוב. במסגרת רשת החינוך הציונית-דתית "יבנה" בפולין.

מייסד רשת החינוך "יבנה" היה הרב יצחק ניסנבוים הי"ד. ב"חדר" - בית ספר יסודי זה, לימדו, לצד לימודי קודש תורניים, גם עברית ולימודים כלליים. הרב מושלם קלוגר שימש כרב ה"חדר".

Hebrew Cheder - 16 Kupa St. (Women's section of the Izaak Shul)

The "HEBREW CHEDER" was established in 1921 and operated from this site. It was founded and directed by the leaders of the Mizrachi movement in Krakow, within the framework of the Religious-Zionist educational network "Yavneh" of Poland.

The founder of the Yavneh educational network was Rabbi Itzhak Nissenbaum. In this elementary school religious studies were taught together with the Hebrew language and general studies. Rabbi Meshulam Kluger served as the Rabbi of the Cheder.

השלט לזכר "חדר עברי" ברחוב קופה 16

בית היתומים ברחוב אוגוסטיאנסקה בוצ'נה

בין הסקאוטים הפולנים הלך לי טוב דווקא. קשרתי חברות נפש עם כמה חניכים גויים, שיחקתי איתם במחבואים קדם-צבאיים, ומדי כמה שבועות תפרתי לשרוול חולצתי סמלים המודיעים על התקדמותי בתנועה.

היו אלה פיסות בד בקוטר שלושה ס"מ בערך, רקומות בדוגמאות שונות. הקריאה ב"לוח הישגים" רקום זה סיפרה את מעללי בתנועה: תמונת הספר סיפרה שניצחתי בתחרות קריאה, תמונת הלב האדום הלשינה שגמרתי קורס עזרה ראשונה, תמונת הסיר במדורה העידה שבישלתי אוכל לחברים וכך הלאה.

תוך חודשים ספורים התמלא שרוול שמאל שלי בסמלים רקומים בשלל צבעים ודמויות. היקרים ביניהם היו סמל הדאון, שהעיד כי צברתי כך וכך דקות אוויר, וסמל שלוש הנוצות, שהיה אות ותעודה לכך ששהיתי לבדי ביער במשך שלושה ימים ולילות, שבמהלכם היה עלי לשרוד אך ורק באמצעות ליקוט מכמני טבע – פירות יער, מי מעין, עשבים, גרגרים ופטריות. אם אצליח לאתר כאלה.

הלכתי לכיוון היער, נושא רק סכין של הסקאוטים הנקרא "פינקקה", בקבוק אלומיניום למים וקערת מתכת. לא הלכתי בודד, כי כבר אחרי כמה דקות מתחנת האוטובוס השגתי חבר בדמותו של כלב זאב, שהחל ללכת אחרי.

הכלב היה רזה ורעב. ריחמתי עליו, והבנתי ברוב צער שהתפריט שלי לשלושת הימים הקרובים – פירות יער ופטריות, אם אצליח בכלל למצוא – לא יתאים לחברי החדש. אם אין די בכך, הפינקקה שלי נשברה כאשר התחלתי לחתוך בה ענפים למדורה. רוע מזלי הגדיל לעשות, והגפרורים שהחבאתי בכיס (סקאוט אמיתי מדליק אש רק בחיכוך שתי אבנים) נשטמו אל מעין.

מאוכזב מרה ירדתי לכפר הסמוך, מה שלפי תקן ההתבודדות אסור היה לי לעשות, וכפרי טוב לב הלחיס לי את הסכין, מילא את הבקבוק שלי בחלב ונתן לי חפיסת גפרורים חדשה. "כל כמה ימים בא לכאן איזה סקאוט", חיידך...

מקץ שלושת הימים חזרתי לקרקוב, ועמדתי מול ועדת סקאוטים בכירים כדי לספר איך שרדתי ביער העוין, מה אכלתי ואיך ישנתי על מצע של עשב ועלים באוהל המאולתר שבניתני.

מובן כי לא גיליתי לחברי הוועדה שבכל לילותי ביער רעדתי מפחד עד אור הבוקר, עת השמש החמה החליפה סוף סוף את הירח הקר, כי ביער המעולט, אשר אף קרן כוכב לא הצליחה להבקיע את חשכתו, נשמעה המיה מבעיתה של חיות ועופות. חיבקתי את הכלב, שגם הוא פחד, ואחזתי בחוזקה בסכין הפינקקה. "לא נמכור את חיינו בזול", הבטחתי לכלב. גם את זה לא סיפרתי בחקירה.

בעומדי בפני חברי הוועדה הודיתי רק שהכלב שהיה איתי נעלם פתאום, וחזר עם תרנגולת צעירה, אותה צלינו במדורה ואכלנו. "אני מצטער על המעשה", התנצלתי מול הסקאוטים המבוגרים, הנראים מצחיק במכנסים קצרים ובעניבות התנועה, "אבל סר באדן פאול ממליץ לעזור לכלבים חסרי בית ולהאכיל אותם".

הייתי בן 15, ואחר כך בן 16. בין כך ובין כך גרתי בבית היתומים היהודים בקרקוב, למדתי לצייר בבית הספר לאמנויות, רכבתי על אופניים במועדון "גווארדיה" והתחלתי לטוס בדאונים.

עברו שנים, והיום אני מקבל בדואר את הביטאון של "ארגון יוצאי קרקוב", ובכל פעם מפתיע אותי שעורכיו לא מזכירים את בית היתומים ברחוב אוגוסטיאנסקה בוצ'נה 1 אף כי המקהלה שלנו, ששרה בפולנית, ביידיש וברוסית, הייתה פופולרית מאוד בקרקוב ומחוצה לה. לא היו לה מתחרות גם בין מקהלות פולניות בעלות שם.

לתקופה קצרה התנדבתי גם אני לשורת הזמרים, כי רציתי להיות קרוב לחברתי לבית היתומים הלינה פישר. היא שרה אלט, ואני עמדתי בסיעת הבריטונים. עד שהתגלה מיהו הזייפן הסדרתי ונזרקתי מהמקהלה על ידי מנהלה המוזיקלי והמנצח איגנץ בנק, שאף הוא התלהב מהלינה – כך לפחות חשדתי כאשר איבדתי את האפשרות לשמור על אהובתי בנסיעותיה להופעות בלודז' ובוורשה.

אכזבה זו, ועוד אכזבה, דחפו אותי להצטרף לתנועת "הסקאוטים (צופים) הפולנים", שלמרות הגבלות השלטון הקומוניסטי ניסתה לתפקד בהתאם למשנתו של הגורו של הסקאוטים העולמיים, סר באדן פאול. הוא שאמר ש"קשיים הם המלח של החיים", ואסר לעשן סיגריות ולשתות אלכוהול.

לפי באדן פאול, אלוף בריטי בעל עבר קרבי מפואר, פעילות הסקאוטים צריכה לחנך את הצעירים לערכים, לשמור על הקשר שלהם עם הטבע, לטפח את אופיים, להגן על בריאות נפשם, להעצים את כוחם הגופני ולעודד את מעורבותם החברתית.

בית היתומים החל לפעול בבניין שברחוב אוגוסטיאנסקה בוצ'נה 1 בסוף 1945; הבנין נבנה בשנים 1938-1939 עבור בית זקנים בשם "אסיפת זקנים".

בית היתומים ברחוב אוגוסטיאנסקה בוצ'נה (המשך)

ילדים ומחנכים בבית היתומים היהודים בקרקוב ב-1950. דוד אקשטיין, מנהל בית היתומים (מרכיב משקפיים), ולידו מרטה זוכובסקה, עובדת המקום. בין הילדים: הלה ורגינה בויס, אלה קליימן, מרישה שטראוך, אמיל ליכטמן, פולה ודורה זוברמן, זושיה הורן וליברמן

את עצמם "סקאוטים".

למבוכתי גיליתי גם ש"השומרים הצעירים" שביניהם נפלתי נהנו בערבים ממשחק של התפשטות בציבור לפי בחירת הבקבוק המסתובב, המצביע על הקורבן. הם נראו די מבוססים לשבת חצי עירומים.

לא חיכיתי לקקאו הבוקר ולבנות, ולעת ערב ברחתי לתחנת הרכבת הקרובה. התיידדתי עם הכרטיסן, כי לא היה לי כסף, ושמחתי לחזור לקרקוב ברכבת לילה.

לקראת בוקר רצתי כבר אל בית היתומים היקר שלי דרך השדרה העתיקה, שבשעת שחר זו הייתה אחוזת ערפל.

אדוארד אטלר

מתוך הבלוג "מכונית הנפש"

www.eteksty.wordpress.com

"זה מגיע לך", פסק ראש הוועדה, לחץ את ידי, ומסר לי סמל ירוק של שלוש נוצות. למחרת ישבתי על מיטתי בבית היתומים עם חוט ומחט, כדי לתפור את הסמל החדש אל השרוול הצפוף. אולי שלוש נוצות אלו יעשו רושם על הלינה?

... ואז הגיעה אחותי אירנה והכריזה "יש לי חדשות בשבילך, הוקס גדוד סקאוטים יהודים! הם פתחו מחנה בשלזיה, ואנו ניסע אליהם. הרי יש לך חודשיים בלי בית ספר. יאללה, תקום. כל בוקר נותנים שם קקאו", שכנעה אותי.

נסענו לשלזיה ברכבת, הגענו למחנה הממוקם על יד העיירה בולקוב – ואחותי נעלמה מיד. היא חזרה לדודה רוזה בגדנסק, גאה שהצליחה להערים עליי ולהביאני אל קייטנת נוער של "השומר הצעיר" היהודי, ואילו אני נשארתי בתוך הטראומה החדשה.

החברה, רובם מורשה או מז'וז'וניוב, שנתפסה על ידי יהודים מברית המועצות, לא היו דומים לידידי מבית היתומים בקרקוב, ובוודאי לא לחברי הסקאוטים. הצופים היהודים כמעט לא יצאו מהאוהלים הגדולים, האמריקניים, שהם קיבלו מהגוינוט. הם גם לא עסקו בפעילות פיזית או חברתית כלשהי. הם רק דיברו ביניהם יידיש, עישנו סיגריות, שתו יין ושיחקו קלפים על כסף.

צופים אלה היו גם שמנמנים, מפותמים על ידי הוריהם, המסודרים היטב עקב שייכותם לצמרת המפלגה הקומוניסטית או להנהלת הקומיטט היהודית המרכזית, אף היא קומוניסטית כהוגן.

צופים דוחים אלה גם התפארו שהם למדו מהרצאה של שליח "השומר הצעיר" שהגיע אליהם מפלשתינה כי בקיבוצי ארץ ישראל מתרחשת "אהבה חופשית ללא גבולות", לפי דבריו. הסקאוטים היהודים התרשמו מתיאוריו מעוררי ההשראה של השליח העברי, והפכו את אוהליהם למעורבים, בנים-בנות ביחד. סר באדן פאול היה מתהפך בקברו, לו היה שומע שהוללים אלה מכנים

תלמידי כתה א III בגימנסיה העברית בקרקוב, מחזור 1937/38

יושבים: מרילה דונקלבלאו, פינקוספלד, מורה לגרמנית, מורה ללטינית, פרופ' לב המורה לפולנית, טפטובה המחנכת, שטנדיג המורה לגרמנית, מסייעת למורה, פרופסור רוזנר המורה להיסטוריה, מסייעת, חנקה גריובר, רניה שנברג, הלה חבר. עומד בצד: המורה לגאוגרפיה. **יושבות על הרצפה:** ?, רניה רוזנברג. האם מישהו יכול להוסיף מידע כלשהו על המצולמים?

רות פיינברג מבית אורנשטיין היתה תלמידת הגמנסיה העברית בקרקוב, ועלתה לישראל ב-1938. לפני נסיעתה הצטלמה עם הכיתה, לרגל הפרידה. באותה הזדמנות אמר לה פרופ' רוזנר, המורה להיסטוריה: "את לא יודעת איזה מזל יש למשפחה שלכם שאתם עוזבים עכשיו את אירופה..." ולא ידע מה ניבא.

מימין לשמאל:

שורה עליונה: וייזל, מרצל גינציג, גולדמן, בוהנק, 'קורצקי' קורנבלום, פרידלנדר, מאייער, אדם זינגר, יורק שטרנברג, טדק כהן, יולק פפפר, שטיין, מרגוליס, קירשטיין, ניוסיה אבלס, פלה ? ;
שורה שניה: פרדק מאוס, פליקס, ?, מרישה אלכסנדרוביץ, לייבל ?, ?, פלה ליבר, חלה אורנשטיין, אירקה חולצר, ספירה, גוטה בזן, אירקה שנברג, רלה מאואר, ניולה אורנשטיין (רות פיינברג), לילי הרציג, חלה ווטשטיין, עדה ליבר ;

סיפור הגבורה של "החלוץ הלוחם" בגטו קרקוב

קרקוב, 2015, פרק יומן

שני זוגות אוהבים, צעירים בשנות העשרים לחייהם, עומדים במרכז סיפור גבורה של פעולות נקם בגרמנים בקרקוב נגד כל הסיכויים. הם וחבריהם הצליחו ליצור תעשייה שלמה של תעודות מזויפות, לשדוד נשק, לפגוע בפסי רכבת, להרוג משתפי פעולה ולהפיץ כרזות קריאה למרי. מאבקם המלחמתי, עוד לפני מרד גטו ורשה, נחשב לפעולת המחתרת הראשונה בפולין כולה.

פעולתם הידועה ביותר היא פעולת "הציגנריה", בית קפה במרכז קראקוב, שבערב חג המולד, דצמבר 1942, הפציצוהו וגרמו לגרמנים עשרות הרוגים ופצועים. הרחוב הפולני היה אז מואר בשלל צבעים וזיקוקים, המוסיקה רעשה, החוגגים היו שטופי שמחה ויין, ולפתע מטר רימוני יד ויריות מטווח קצר הוטח לתוך בית הקפה והמולת השמחה הפכה לזעקות. מבצע זה נועד לא רק לבטא נקם ומחאה, אלא גם לעורר את המחתרת הפולנית. התכנון כלל לא רק פגיעה בבית הקפה, אלא גם הצתת כלי רכב גרמניים, חבלה בסירות של האס-אס על הוויסלה, הנפת דגלי פולין על גשריו ואזעקת מכבי אש ברחבי העיר כדי ליצור בהלה ומבוכה.

למחרת הצלחת המבצע מלאו כותרות העיתונים סיפורים ושבחים על המחתרת הפולנית שהחלה סוף סוף להפגין גאווה לאומית. פשטה גם שמועה שצנחנים רוסים ירדו מהשמים, ירו, הרגו ופצעו עשרות גרמנים. איש לא שיער שביצעו זאת יהודים.

מנהיגם היה דולק ליבסקינד, המזכיר הראשי של תנועת "עקיבא בפולין" וסטודנט למשפטים, שבימי המלחמה אף השלים את עבודת הדוקטור שלו. מראשית ימי כיבוש פולין טען שמוכרחים להתארגן למאבק חמוש בגרמנים, למרות שאין סיכוי לשרוד. הוא גרס שיש להילחם

לא כדי לנצח, כי אם כדי למות בכבוד, גם אם ההיסטוריה תציין את מאבקם רק בשלוש שורות. דולק היה נשוי לרבקה (וושקה לבית שפינר), צעירה יפה בעלת מראה ארי. הוא גייס את בני הזוג דראנגר, שימק ויוסטינה, שלפני פרוץ המלחמה היו מדריכי נוער בתנועת "עקיבא". אז הצטרף גם אברהם ליבוביץ (לאבאן), ספורטאי שתקן וביצועיסט שהיה חבר בתנועת "דרור". תוך זמן קצר נוספו אליהם נציגים משאר התנועות החלוציות, "גורדוניה", "השומר הדתי", "עקיבא ביי", ולאחר זמן מה גם חלק מחברי "השומר הצעיר" - תנועה שאף הקימה ארגון לוחם מקביל, "איסקרה", שאף הוא ביצע מעשי חבלה שונים במתקנים גרמנים בקראקוב וסביבתה.

כל תנועות הנוער בקרקוב החליטו בימי המלחמה לטשטש את ההבדלים האידיאולוגיים ולהתאחד. אמנם נשק לא היה להם והם לא היו מאומנים להרוג, אלא חינוכו לאהבת אדם ואהבת ארץ ישראל ומורשתה, אך מנהיגותם החינוכית הפכה בימי השואה למנהיגות לוחמת.

קרקוב היתה בירת "הממשל הכללי" (הגנרלגוברמן) בפולין, והופקד עליה הנס פראנק שצופף את היהודים בגטו ולאחר מכן הנחית עליהם גזרות וגירושים למחנות מוות בסיסמאות שקריות. דולק היה אחד הראשונים שידע כי כל הנשלחים ל"יישוב מחדש" נשלחים להשמדה. הוא השיג את הנשק הראשון כשהרג גרמני בגרון ולקח את אקדחו בשעת ערב סתווי בנובמבר, בעלטה, לאחר שארב עם שניים מהחברים. לאחר פעולה זו נלקחו עשרים בני ערובה מהגטו לחקירה כדי לאלצם לגלות מי הם המתנקשים. דולק, שידע כי יעקבו אחריו, לא חזר לדירתו ואף הזהיר את אשתו שלא תגיע בלילה לדירה, אך לא הסביר לה מדוע; ורבקה, שחזרה משליחות מחתרתית כלשהי, היתה עייפה מכדי לחפש מקום אחר

ללון. כששוטרי המשטרה היהודית באו לדירה, הובילו אותה כבת ערובה למשטרה. גם דולק נעצר לבסוף אך דרש לשחררה, וכשלא עשו כן, שלף את נשקו ולתדהמתם נמלט.

לאירוע הזה קיים גם תיאור ספרותי מרגש: "העיר כמרקחה. דבר זה כבר הגדיש את הסאה... הו, כמה שנאו את הנוער הזה, אשר זה עתה התעורר... גדולה היתה גם הבושה, שיש מישהו המנסה לגלות התנגדות."

רבקה היתה נוסעת בין הערים בגנרלגוברמן לקרוא לצעירים להצטרף לפעולות נקם ולהעביר כסף וכרוזים. גם יוסטינה של שימק מילאה שליחויות שונות ומסוכנות. הם החליפו ביחד ולחוד דירות ומקומות מחבוא בבונקרים וביערות וחיו חיים כפולים כיהודים וארים. הם היטלטלו ברכבות, פעלו בחשאי בסביבת הגטו ומחוצה לו ונדרו זה לזו שאם יוסגר אחד מהם, יסגיר השני את עצמו.

תפקיד הקשריות בארגון הזה עמוס סיפורי העזה ונחישות. רובן נהרגו; אחת מאלה ששרדו, עלו לארץ והתערו בה, היתה הלה רופאייזן, שאף הביאה לחברי "החלוץ הלוחם" את האקדחים הראשונים. ראיינתי אותה לפני שנים בביתה בבוסתן הגליל. בשיחתי אתה נדהמתי מהרפתקאותיה, המתאימות לספר בלשי גם כיום. תחילה קיבלה את בגדי שוערת הבית הפולנייה, שהיתה בת גילה, והבהירה פעמים אחדות את שעה כדי לא להיראות יהודיה. לאחר מכן החליקה אותו בשיטות שהיו נהוגות אותם ימים. אז החלה לצאת למסעותיה ברכבות בין קראקוב לוורשה, לזישוב, לסאנוק ולראדום, כקשרית. באחת הפעמים שנתפסה הטמינה את הכסף בכיסו של המנקה בתוך עמדת שיטור גרמנית. היא גם היתה שומעת ברכבות את הגינויים והנאצות על הזיידים הנקלים והצטרפה אליהם כפולנייה אנטישמית.

צבי (השק) באומינגר

גולה (לידקה) מירה

הלה שיפר-רופאייזן

שמעון (שמק) לוסגרטרן

סיפור הגבורה של "החלוץ הלוחם" בגטו קרקוב (המשך)

תופעת "החלוץ הלוחם" היתה ייחודית לא רק משום שמדריכי תנועת נוער גילו התנגדות מזוינת כשהגרמנים היו בשיא כוחם וכיבושיהם, אלא משום שהשאירו שתי עדויות בכתב בזמן אמת, מתוך הכלא והבונקר. היתה זו תופעה נדירה של העברת מידע תוך כדי האירועים, לא על פי הזיכרון. רוב המחקרים, הזיכרונות והספרים לא נכתבו תוך כדי אירועי השואה אלא לאחר המלחמה, לכן שתי עדויות אלה הן מיוחדות במינן. האחת היא "יומנה של יוסטינה", שנכתב והוטמן בכלא, והשנייה היא השבועון "החלוץ הלוחם", שנכתב מבונקר ביער וישניץ וקרא להמשיך לנקום גם לאחר שרוב החברים כבר נהרגו.

לאחר ליל "הציגריה", נעצרו והובלו לבית כלא רוב המשתתפים ואז יוסטינה הסגירה את עצמה. שימק עם לאבאן, דולק ואחרים הועברו לכלא מונטלופיך, כלא אכזרי במיוחד. על כל תשובה "איני יודע" הועברו במונטלופיך לצינוק ול"חדר המוות", ואף היו חייבים להכות זה את זה בנוכחות סוהרים. יוסטינה הועברה לכלא הלצלב. בכלא ישבה בחדר מס' 15, אולם קולקטיבי של כחמישים אסירות, ביניהן אסירות פליליות ויצאניות. מתחילת המאסר אירגנה שם שיעורים וחוגי לימוד ונהפכה להיות המחנכת והדמות המרכזית. עיקר רצונה היה להשאיר עדות לפעולות "החלוץ הלוחם" וחבריו, מתוך החשש שהעם היהודי כבר נכחד והעולם לא יידע אף פעם שיהודים לחמו גם בידעם שהם הולכים אל מותם.

יוסטינה רשמה את יומנה בסכנת נפשות, על פיסות נייר טואלט שהאסירות קיבלו בהקצבה ונתנו לה. היא כתבה כשהיא צפויה כל רגע לעונשים נוספים, אך ידעה שהמלים הכתובות נשארות גם לאחר מות כותבן וסיפור חבריה חייב להיות מסופר. מאחר שחרדה פן כתב היד יתגלה וייוודעו פרטים על חברי הארגון, רשמה את יומנה בצורה תיאורית תוך הסתרת חלק מהכתובות, השמות והפעולות. לרוב היתה כותבת בשעת שחר מוקדמת, או מאוחר בלילה, לאור הזרקור של חצר הכלא. יש והכתיבה קטעים לאחרות כדי להיעזר בהערותיהן, ואז השאר היו נושאות קולן בשיר כדי לטשטש את העניין.

היומן נכתב במשך כחודשיים, מסוף ינואר 1943 עד סוף אפריל, והוסתר בתוך קופסת פח מאחורי אריח מעל התנור. בסוף אפריל הובלה עם אסירות אחרות מהכלא בדרך להוצאה להורג במחנה השמדה. כשניסו לברוח, הרוב נורו ונהרגו, אך יוסטינה ושלוש אסירות נוספות נמלטו ושרדו. קיימות דעות אחדות לגבי הדרך שבו נתגלה היומן הזה לאחר בריחתן.

(סוף בעמוד הבא)

מקום המפגש של חברי התנועה היה, עד נובמבר 1942, דירה בקומת קרקע ברחוב יוזפינסקה 13, דירתו של אחד החברים שהוריו נלקחו למחנה השמדה. דירה זו שימשה גם מחסה ומסתור זמני לאלה שחזרו מהשליחויות השונות ולפלטיים שהגיעו מערים אחרות. בה גם נערכה פגישתם המשותפת האחרונה, כשהוחלט שאי אפשר יותר לפעול מתוך הגטו כי הוא קטן, כולם מכירים בו את כולם וטבעת מלשינים כבר מקיפה אותם.

הפגישה נערכה בערב שבת. כל ימות השבוע ציפו להתאספות השבועית הזו, אך למרות רוממות הנפש, החולצות הלבנות ושירי השבת, שררו דאגה וחוסר ודאות. דולק הדגיש ש"אנו צועדים בנתיב המוות, זכרו זאת. מי שחושק בחיים, אל נא יבקש אותם אצלנו... אחריתנו פירושה מוות, אשר לקראתו צועד האדם החזק לבדו". בתום דבריו הודיע שזו קבלת השבת המשותפת האחרונה, כי הם חייבים להסתלק מן הרובע היהודי בשל סכנת מלשינות.

הם החליטו אז שעליהם לחיות בשטח הארי של קראקוב ולא בגטו הצפוף, שכל שעות היום נעו בו משמרות גרמנים והיו רשאים לפתוח באש בכל עת ועל כל מטרה. גם מבנה הגטו, בניגוד לגטו ורשה, לא הקל על התארגנות מחתרתית. לא מעט ויכוחים נערכו בינם לבין אנטק מגטו ורשה שטען כי יש לפעול מתוך הגטו, כמו שעשו הוא וחבריו, ולא מהחלק הארי. הוא אף כתב בזיכרונותיו על כך. אך ההחלטה נתקבלה בניגוד לדעתו לאחר התלבטויות רבות. כשעזבו את דירת הקומונה, לאחר קבלת השבת ההיא, פעלו חברי "החלוץ הלוחם" באופן ממודר מאוד, בחמישיות. הם התחלקו לקבוצות של חמישה ועברו להתגורר במקומות שונים, ואת כתובותיהם הודיעו אך ורק לראש החוליה שלהם. את פגישותיהם היו עורכים כאילו באקראי במטבחים ציבוריים עממיים שמימן הגיונט.

כדי לפעול מחוץ לגטו חייבים היו תעודות מתאימות אותן סיפק שימק דראנגר, שהיה בעל תבונת כפיים ייחודית ונהפך לזיילפן מסמכים מומחה. מכונת כתיבה משומשת וכל מיני טפסים וחותמות נמצאו דרך קבע בתרמילו, ובטביעת העין החדה שלו ביצע תעשיית תעודות מדויקת לחברי "החלוץ הלוחם" וגם לתושבים שרצו לחיות בזהות של פולנים. תושבים אלה שילמו עליהן והכסף שימש לרכישת נשק. כמו כן, השיגו נשק על ידי אקספרופריאציה, שוד כסף מיהודים עשירים בכוח. הם עשו זאת במדים ותעודות של אנשי אס-אס גרמנים, שוטרים פולנים ואנשי "משטרת הסדר".

שמעון (שמק) דרנגר

רבקה (ושקה) ליבסקינד

צרנה (צשיה) דרנגר

יהודה (פולדק) וסרמן

סיפור הגבורה של "החלוץ הלוחם" בגטו קרקוב

שאלפי יהודים, גברים, נשים, זקנים וטף נקטלים בפראות, כי לא רצינו שיוליכו אותנו כצאן לטבח. כי לא רצינו שבבוא היום ייאמר כי יהודי פולין מתו מיתה עלובה ללא סימן אחד של התנגדות."

כחודש לפני שנתפסו ביער, בפעם האחרונה, כתבו בני הזוג בגיליון 37 מעין צוואה: "יותר משנה אנו בשטח. יצאנו מבודדים, עלובי נפש, ללא פרוטה בכיס, הלכנו ליער. איש מן הקרובים לנו לא הבין את מעשינו, איש לא נפרד מעלינו... לא אחת נמצאנו במבוי סתום, והצאנו בעיניו של המוות. אבל... חיינו בהרגשת חירות, שכן בעולם של לית דין ולית דיין קבענו דין לעצמנו."

שימק ויוסטינה נהרגו. לאבאן נפל בניסיון בריחה מהכלא; בבטנת מעילו הטמין פתק בפולנית Jestem Żydem ("אני יהודי"), כדי שיידעו שהוא לוחם יהודי ולא פולני. דולק נהרג בקרב פנים אל פנים לאחר שנתפס בעקבות הלשנה. נשארה אלמנתו הצעירה, רבקה, והיא הועברה לאושוויץ וחייתה שם בעבודות פרך נוראות עד סוף המלחמה. בעדותה במשפט אייכמן סיפרה רבקה קופר-ליבסקינד את סיפור "החלוץ הלוחם" ותיארה את זוועות הגטו. פגשתי אותה בביתה בדגניה ב', שנים רבות לאחר משפט אייכמן ולאחר שבנתה את חייה מחדש. היא העלתה זיכרונות על אכזריות הגרמנים, העינויים באושוויץ, והזכירה את דבריו החוזרים ונשנים של דולק, שאסור להאמין לגרמנים, וכן תיארה את דירתם בגטו.

לפני כשבועיים ביקרתי בגטו קרקוב, לא רחוק מהדירה הזאת. השתתפתי ב"תנועה במסע" של בני תנועת המושבים, בהם חברי ההתיישבות העובדת, ראשי יישובים ומדריכים בוגרים של חברות נוער, שגילם כגיל דולק, שימק וחבריהם, והם אחראים להדרכת אלפי בני נוער. מטרת המסע היתה להתוודע לעושר התרבות היהודית והציונית של יהדות פולין בעבר ולחורבנה. סיסמתו היתה, כדברי אבא קובנר, "לזכור את העבר, לחיות את ההווה ולהאמין בעתיד". לפני היציאה נערכו ימי עיון מרתקים על משמעות השואה במדינה כיום ועל תפקיד בני הנוער והמנהיגות הייצוגית של תנועות המושבים להפיק לקחים מהעבר להווה.

כשעמדנו ליד חומת הגטו והמדריכים דנה, חן, לימור ועמית קראו קטעים מ"החלוץ הלוחם" ומ"יומנה של יוסטינה", חשבת שדולק לא צדק כשאמר שפעולתם תיזכר לכל היותר בשלוש שורות בהיסטוריה.

רות בקי קולודני
התפרסם ב"הארץ" 13.4.2015

אחת הדעות היא שיוסטינה גילתה לקרוב משפחתה, שעבד בכלא, את כתיבת היומן ומקום הסתרתו; אותו קרוב שיחד את אחד הבנאים שעסקו בשיפוץ המדור לאחר שהאסירות הוצאו ממנו, והורה לו לפרק בזהירות את האריחים מעל התנור ולהביא כל מה שיתגלה שם. נמצאה שם קופסת פח מכוסה חומר ובה דפי היומן על פיסות נייר טואלט. "יומנה של יוסטינה" הוא מסמך נדיר מסוגו, לא רק משום שנכתב בכלא כפי שנכתב, אלא בשל התמונה שהוא מציב לחברי תנועות הנוער החלוציות שלקחו את גורלם בידם.

גם שימק, שנאסר לאחר פעולת "הציגנריה", נמלט מהכלא כשהוצא בקבוצת אסירים למחנה השמדה. הוא הגיע למחצבה, שם נעזר בפועלים פולנים, ולאחר מכן לאחד הבונקרים ביערות וישניץ.

כשנמלטו לא ידעו שימק ויוסטינה זה על זה, אך כאשר נודע לה על מקום מחבואו ביער הגיעה למקום. שניהם החליטו אז להפיץ כתב עת כדי לעודד את החברים שנשארו בחיים להמשיך להילחם. הם היו בעלי יכולת כתיבה ומהבונקר כתבו וערכו את השבועון "החלוץ הלוחם", עיתון מחתרת שהיה קיים סיכון רב בהדפסתו והפצתו בזמן אמת, בעיצומה של המלחמה.

חוקר המהפכות, הד"ר זאב איבינסקי, כתב באחד ממחקריו שיש להבחין בין ספרות מחתרת, שהעיקר בה הוא עצם הופעתה והפצתה באופן בלתי חוקי, ובין ספרות מחתרת לוחמת, שהיא מרכיב יסודי בלוחמה כמו החרב והאקדח; וכזה היה השבועון "החלוץ הלוחם". הביטאון כלל עדות ללוחמים ולנופלים בקרב, ניתוחים מדיניים, רעיונות פילוסופיים וכן עצות מעשיות להתארגנות והישרדות, כמו למשל לבניית בונקרים ביער, עומק, גובה, מיקום, חומרים והשגת ציוד ומזון. למרות הקשיים, המחסור והסיכון, בכל שבוע יצאו מתחת מכונת הכתיבה בבונקר 250 עותקים, ובהם פניות להעביר את הביטאון הלאה לאחר הקריאה. בגיליון מ-20.8.1943 הם שולחים מהבונקר "קול קורא" ליהודי פולין:

אל שרידי העם היהודי הנכחד על אדמת פולין!

אליכם, הקרובים לנו ביותר, שבשמם יצאנו לקרב, אנו פונים מעל לקברים האלמוניים של הטובים והיקרים מחברינו שנפלו בקרב עם כוח עדיף. תמיד שאפנו לחיי חרות אבל אם נגזר עלינו למות, רצוננו ליפול כלוחמים כדי שיהיה מותנו ראוי ומכובד. לא יצאנו לנצח בנשק, לא לנו ניתן הניצחון. יצאנו להגן על הרוח ואת רוחנו לא קטל האויב... אחזנו בנשק, כי לא יכולנו להשלים עם המחשבה

האדמו"ר שפרש מאדמורות

נתן גרדי (1901-1980) היה פעיל ציבור ציוני ואיש הפועל המזרחי וההתיישבות הדתית, והשתתף, בין היתר, בוועידה הארצית של השומר הדתי שנערכה בקרקוב ב-1935. בזכרונותיו הוא כותב:

"בהיותי בקרקוב ספרו לי שבעיר גר אברך בן אדמו"ר, שכשמת אביו סירב למלא את מקומו באדמו"רות. דווקא סירובו משך את לב החסידים אליו, ובלחץ משפחתו הסכים לשבת על כסא אביו, אך כעבור שנתיים הפגין את סירובו להמשיך באדמורות בכך שאכל במסעדה בלי כובע, ויש אומרים שזה

כשעשינו טיול למכרות המלח הלכה על ידי אשה, ומתוך השיחה התברר שהיא אשתו של האברך הנ"ל, העובד כפקיד בחברה ציבורית, והיא היתה בתו של האדמו"ר מויזניץ. אגב היא ספרה לי שכשבאליק ביקר בקרקוב— הוא התאכסן אצלם.

כשבקרתי בביתה, בעלה לא היה בבית, שוחחתי ארוכות אתה. מתוך השיחה הבנתי שהם לא מנהלים אורח חיים דתי מלא, אבל היא שומרת על

כשרות באופן קפדני, כדי לא למנוע אירוח בני משפחתה בביתה. שאלתי אותה אם אחרי ההשקפות המתקדמות שלה היא מאמינה במופתים של הרבי? תשובתה היתה: אמנם קשה להאמין במופתים, אבל במשפחתה קרה שילד חלה וכל הרופאים אמרו שאין תקווה לחייו. באו אל אביה לבקשו שיתברר עבורו. בתחילה סירב, אך בסוף נענה והתפלל עבורו. והנה, לפליאת הרופאים, הילד הבריא וכולם ראו בזה מופת."

והשאלה: מי יודע מיהו האברך שפרש מהאדמורות?

הנסיון להקמת בית כנסת בכפר עציון ע"ש רמ"א וקדושי קרקוב

הרב שלמה דוד כהנא, עו"ד מנחם דונקלבאום איש קרקוב, יוסף רוטנברג איש קרקוב, משה אלטר איש קרקוב, ד"ר אריה משה קורץ ושלוש קרניאל שפעל בקרקוב כנציג 'השומר הדתי'. אלה התבקשו להפעיל את השפעתם הרבה על מנת לגייס כספים מהציבור, וכך עד ראשית 1948 נאסף כבר כשליש מהסכום הכללי הדרוש. חובה להזכיר את ר' בנימין, הרוח החיה.

'קבוצת אברהם' עלתה להתיישבות הקבע שלה בכפר עציון באפריל 1943, בשנים הראשונות מספר החברים בקבוצה עלה בהתמדה, ומיד החלו בתכנון הקמת בית כנסת במקום ואפילו גוייסה תרומה בסך של 2,000 לא"י לכך. למרות זאת, התוכניות לא יצאו אל הפועל, ושלוש שנים לאחר העליה על הקרקע טרם הוקם בית כנסת של קבע במקום.

בין הסיבות שהביאו לעיכוב בתכנון בית כנסת קבוע – לצד מצוקה כלכלית וקשיים טכניים שונים – היתה העובדה שלבני הקיבוץ נמצא עד מהרה מקום חליפי נוח למדי לעריכת התפילה בציבור – בית "נווה עובדיה", בית מרגוע והבראה שנבנה ופעל בקיבוץ, ובאולם התרבות המרכזי שלו נערכה התפילה.

בסוף שנת 1947 פורסמה תוכנית להקמת בית כנסת חדש, בעיקר בשל הצפיפות במבנה שב"נווה עובדיה", וכך כותב בנושא ר' בנימין, שהיה בין ראשיה ומפעיליה הבולטים של היוזמה: "ההתעוררות שבאה מצד יוצאי קרקוב בארץ, שהחליטו להקים מצבה לזכר קדושי קרקוב בבית הכנסת בכפר עציון". יוזמה מעין זו של יוצאי קרקוב בארץ ישראל אינה מפתיעה: באותן שנים ראשונות שלאחר השואה נדונו בארץ במסגרות שונות האופנים שבהם ניתן להנציח את הקהילות שחרבו בשואה, ולעתים אף את בתי הכנסת שלהן באופן מיוחד.

מבחינתם של יוצאי קרקוב הבחירה לנסות ולהקים בית כנסת שינציח את הנרצחים מעירם דווקא בכפר עציון, היתה טבעית למדי: מוצאם של רבים מחברי 'קבוצת אברהם' המקורית היה מגליציה, שקרקוב היתה במשך דורות ארוכים בירתה ולבה הרוחני, הדתי והתרבותי. גם חלק מחברי הקבוצה עצמם היו מקרקוב או מסיביתה הקרובה.

מאידך, במקביל ליוזמתם של יוצאי קרקוב בארץ ישראל, התעוררה מחדש בקיבוץ עצמו השאיפה לבנות סוף סוף את בית הכנסת הקבוע והגדול, עליו חלמו מאז הקמת נקודת ההתיישבות בכפר עציון, ואשר יהווה את בית הכנסת הקבוע הראשון שייבנה בקיבוצים הדתיים בכלל.

להגשמת הרעיון הוקם בידי כמה אישים – מרביתם לא חברי הקבוצה – "ועד המבריאים בעד בנין בית הכנסת בכפר עציון". ועד זה החליט לחבור ליוזמתם של יוצאי קרקוב להקמת בית כנסת על שם קדושי קרקוב והרמ"א (ר' משה איסרליש שפעל ונקבר בקרקוב), ותוך זמן קצר החל לגייס כספים למטרה זו בכל רחבי הארץ. סכום היעד שנקבע להגשמת היוזמה כולה היה 12,000 לא"י ואף נפתח חשבון בנק מיוחד למטרה זו.

על מנת לקדם את היוזמה ולפרסמה ברבים, נבחרה נשיאות שבין חבריה היו מספר דמויות ציבוריות מוכרות: הרב יהודה לייב פישמן מימון, הרב יעקב משה חרל"פ,

נשיאות הוועד להקמת בית הכנסת בכפר עציון (הארכיון לתולדות גוש עציון)

טקס הנחת אבן הפינה לבית הכנסת נקבע ל-ל"ג בעומר תש"ח, זאת על מנת לציין את יום פטירתו של הרמ"א שחל בל"ג בעומר. האדריכל יצחק יעבץ, יליד פולין, התבקש להכין את התוכניות הראשונות לבית הכנסת, והוא תכנן בית כנסת עשוי אבן, מרשים למדי בגודלו, המשלב במראהו מגוון מרכיבים המשקפים מרחבי השפעה שונים זה מזה. מראו של בית הכנסת נועד לשקף, מחד, את מראהו המקורי של בית הכנסת על שם הרמ"א בקרקוב. למטרה זו עשה שלום קרניאל מאמץ גם להביא לבית הכנסת פריט כלשהו מבית הכנסת המקורי בקרקוב כדי לשלבו במבנה בכפר עציון, ומאידך, היה המבנה מזיגה בין סגנון של בתי כנסת שהתקיימו בפולין עד לחורבנם עם סגנון הבניה הארץ ישראלי.

מלחמת העצמאות שפרצה הביאה להפסקת קידומה של היוזמה להקמת בית הכנסת ואיסוף הכספים, וטקס הנחת אבן הפינה לא התקיים. רק לאחר מלחמת ששת הימים הוקם קיבוץ כפר עציון מחדש, וכעבור מספר שנים הוקם במקום בית כנסת. אך התוכניות המקוריות לא הוגשמו.

על פי מאמרו של ד"ר ראובן גפני מתוך "על אתר" גליון י"ח

הודעות:

האסיפה הכללית השנתית של ארגון יוצאי קרקוב בישראל תתקיים ביום שלישי 23 ביוני 2015, בשעה 11:00 בחדר הישיבות של מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל, רחוב המסגר 55, תל אביב, קומה שניה. אם לא יהיה נוכח מניין חוקי של חברים בשעה שנקבעה, תדחה האסיפה בחצי שעה והיא תתקיים בכל מניין של חברים משתתפים. באסיפה הכללית ימסר דיווח על הפעילויות בשנה החולפת, אישור דוחות כספיים, אישור מניין ר"ח ובעלי זכויות חתימה. מי שרוצה להעלות נושאים נוספים לסדר היום, מתבקש לשלוח את הנושאים למערכת או אל לילי הבר haber.lili@gmail.com

מי שטרם שילם את דמי החבר בסך 150 ש"ח מתבקש לעשות זאת בהקדם, על מנת לאפשר לנו לפעול. שלחו המחאה לת.ד. 17209 תל אביב 6117102 לחליפין בצעו העברה בנקאית לחשבון 2167/89 בנק איגוד (13) סניף 079 הרצליה

ארתור מרקוביץ', צייר איש קרקוב

ארתור מרקוביץ, צייר ואמן גרפי יליד 1872 בפודגוז'ה, בן למשפחת סוחרים. כבר בגיל 14 החל ללמוד בבית הספר לאמנות גבוהה בקרקוב, ובשנת 1896 נסע ללמוד באקדמיה במינכן, ולאחר מכן התגורר בפריז. שם הציג כמה מעבודותיו בגלריות של אגודת האמנים הצרפתית, וקיבל את אות המסדר האמנותי על עבודתו "האריה של בלפורט", "ורשה ב-14 ביולי" ו"בגני לוקסמבורג".

בשנת 1904 שב לקרקוב, ועבד בגלריה באחד מבתי האבות ברובע קז'ימיז'. הוא הצטרף לאגודה לאמנות גבוהה, ומונה לנשיא כבוד באגודה היהודית לאמנות גבוהה. את עבודותיו הציג בערים רבות בפולין ובאירופה.

מבחינה מקצועית, מרקוביץ' עבד בעיקר עם צבעי פסטל, ומעט עם צבעי שמן. בעבודותיו המוקדמות הרבה לצייר נופים עירוניים, ובין היתר תיעד את נזקי מלחמת העולם הראשונה באזור גליציה, ואת רשמי מסעותיו ברחבי אירופה. בשנת 1902 פרסם את האזור "יום הדין", הראשון בסדרת עבודות אשר עסקו בתיאור חיי היומיום היהודיים, וכללו ציורים של סצנות שגרתיות, ביניהן תפילות, וויכוחים, לימודים ואף משחקי שחמט, על רקע בתי כנסת ומוסדות קהילה. בין המפורסמות שבעבודות מסדרה זו: "יהודיה קוראת", "ויכוח על אתרוג", "יהודים עם ספר תורה", "לאחר הפגרום", "שחקני שחמט".

עבודותיו של מרקוביץ' נמצאות עדיין בבעלות המכון להיסטוריה יהודית ומוזיאון בית הכנסת הישן בקרקוב.

אנו באנו ארצה

הורי, הנריק-היינץ פינסטר וגוסטבה לבית טורן, עברו את התופת של מלחמת העולם השנייה, ושרדו. אני, בנם יחידם, יצחק איגנצי, נולדתי בקרקוב בשנת 1948.

לאחר שברית המועצות שיחררה את פולין מהכיבוש הגרמני, היתה פולין למדינה בעלת משטר קומוניסטי, משכך הולאמו בתי החרושת של משפחתי ששכנו ברובע פודגוז'ה שקרקוב. כל הנסיונות לבטל את ההלאמה לא צלחו, והמשפחה נשארה ללא מקור פרנסה.

לקראת סוף שנת 1949 חל שינוי לרעה ביחס של השלטון בפולין אל היהודים ואל יוצאי הצבא, ועל רקע התפרצויות אנטישמיות ביקשו הורי לעזוב את פולין.

אבי שהיה ציוני, וחשב להגשים את חלומו להגיע לישראל, אמי חשבה לנסוע לאמריקה, לשם נסעו קרובי משפחתי. לבסוף הכריע רצונו של אבי - לעלות לארץ ישראל.

פתי'מ

יסמין בן טריה מחפשת מידע על סבה ז"ל, אלימלך (מונייק) פינקלהויז (פינקלהאוז, פינקלהוס), יליד 1923, קרקוב, בנם של חנה ויצחק פינקלהויז. יצחק פינקלהויז עסק בעיבוד עורות ובריפוד ורעייתו, חנה, היתה תופרת. אלימלך היה בפלשוב ובמאטהאוזן ויחד עם אחיו אליהו (אלק) שרדו את המלחמה ועלו ארצה ב-1949.

כל מי שיודע פרטים על קורותיו של אלימלך בזמן המלחמה ולפניה מתבקש להתקשר 050-7390017
Yasmin.bentarya@gmail.com

פרופ' לוגן קליינווקס מאוניברסיטת פרינסטון מעדכן כי הארכיון הדיגיטלי הלאומי של קרקוב העלה לאינטרנט את מפקדי האוכלוסין של קרקוב לשנים 1850, 1870, 1880, 1890 ו-1900.
www.szukajwarchiwach.pl/
הצפייה חינם.

מוזיאון יהודי גליציה שברחוב דיור 16 הורחב והוגדל, ובימים אלה יתחילו להציג תערוכות חדשות בשטחים החדשים. במוזיאון חנות ספרים עשירה בנושאי יהדות, בשפות פולנית, אנגלית וגרמנית, ואפשר להזמין ספרים גם באינטרנט
www.shop.galiciajewishmuseum.org/

טקס הענקת תעודות הוקרה ל-8 אזרחים פולנים, הפועלים לשימור המורשת היהודית, יתקיים במוזיאון גליציה בקרקוב (רחוב דיור 18) ביום ראשון 28.6.2015 בשעה 12:00.

הטקס הייחודי, שהיוזם שלו הוא מר מייקל טרייסון, מתקיים כבר 18 שנים, ולמעלה מ-200 פולנים, לא יהודים, זכו בתעודות הוקרה על פעילותם המסורה לשימור המורשת היהודית, וכל זאת בהתנדבות ושלא על מנת לקבל פרס.

אנו מודים ומצדיעים להם!

בדצמבר 1950 קיבלנו מהקונסוליה הישראלית בוורשה היתר יציאה מפולין, ובו נכתב כי עלינו לעזוב את גבולות המדינה תוך חודש ימים. כמובן שאת מרבית רכושם נאלצו הורי ושתי הסבתות שלי להשאיר בפולין, והורשנו לצאת עם מטען אישי קטן. אמי ערכה רשימה של כלי כסף, קריסטלים, שטיחים ופריטים רבים אחרים, אשר הושארו בנאמנות אצל גיסתה הפולניה של אימי (בדיעבד הסתבר כי הגישה מכרה חלק מהפריטים).

מצויידיים בתעודת מסע לכיוון אחד, כשאני רשום בתעודה של אמי, יצאה משפחתי הקטנה, שכללה את שתי הסבתות, את הורי ואותי לדרך. באמצע ינואר 1951 עזבנו את פולין לצ'יכוסלובקיה, ומשם לאוסטריה ולוונציה שבאיטליה. עזבנו את ונציה באוניה "נגבה" בפברואר 1952 וכעבור שבוע הגענו לנמל חיפה.

יצחק איגנצי פינסטר